

**ԵՊՀ ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ
ԻՐԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺՆԻ ՎԱՐԻՉ
ՎԱՐԴԱՆ ՈՍԿԱՆՅԱՆ**

Այսօր, իրապես, նշանակալի առիթով ենք հավաքվել գիտության այս տաճարում: Ըստ էության, Հայաստանի և Իրանի, մեր տարածաշրջանի երկու հնագույն քաղաքակրթությունների վերջին երեսուն տարվա ընթացքի հաջողությունը հայ-իրանական հարաբերություններում աչքի են ընկնում մի քանի առաձևահատկություններով, որոնք, ըստ էության, բնորոշ չեն որևէ երկու այլ երկրի, որևէ այլ երկու քաղաքակրթության: Դրանից առաջինն այն է, որ մեր տարածաշրջանում Դարեհ Մեծի թողած Բեհիսթունյան արձանագրության էթնիկ ցանկից այժմ ներկա են միայն հայերը և իրանցիները: Մյուսը այն է, որ Հայաստանի և Իրանի միջև սահմանը պատմական փոփոխություններով հանդերձ աշխարհի հնագույն սահմաններից մեկն է: Աշխարհում շատ քիչ տերություններ կան, որոնք ունեն նման հնագույն սահման, որը նաև երկու պետությունների անվտանգության ապահովման կարևորագույն բաղադրիչներից մեկն է:

Հաճախ, անցյալ 30 տարիների ընթացքում մենք չէինք գիտակցում այդ սահմանի կարևորությունը, այդ սահմանին մոտենում էին որպես խորքային մի տարածք, Երևանից հեռու, ինչպես մեղրեցիները իրենք են ասում՝ Հայաստանի ծայրամասում գտնվող մի հաղորդակցության գիծ, որը չէր օգտագործվում ըստ հարկի՝ ապահովելու երկու կողմերի անվտանգությունը: Այդ սահմանն ուներ երկու բաղադրիչ՝ Հայաստան-Իրան բաղադրիչը և Արցախ-Իրան բաղադրիչը, որոնցից մեկը, մենք ցավոք կորցրինք, հետևաբար Հայաստան-Իրան սահմա-

նի արժեքը շատ ավելին է, քան որևէ այլ սահմանի արժեք, որովհետև դա ապահովում է թե՛ Հայաստանի և թե՛ Իրանի անվտանգության բավականին կարևոր հատված: Մյուս կարևոր յուրահատկությունը, որն ունեն մեր երկու պետությունները, մեր երկու ժողովուրդները և մեր երկու քաղաքակրթությունները՝ մենք գործ ունենք երկու ավանդական հասարակությունների հետ, որոնք հիմնված են՝ Իրանի պարագայում Իրանի մշակույթի և իսլամի իրանական դրսևորում հանդիսացող շիայականության վրա. Հայաստանի պարագայում կրկին մեր մշակույթի և, ըստ էության, քրիստոնեության հայկական ուղղություն հանդիսացող առաքելական եկեղեցու հավատամքի վրա: Հետևաբար, հայ-իրանական հարաբերությունները սահման են նաև իսլամի և քրիստոնեության միջև և մեր երկու ժողովուրդները այն օրինակն են, որ կարող է լինել համաշխարհային հարթության մեջ, թե ինչպես երկու տարբեր միաստվածական կրոններ դավանող ժողովուրդներ, ինչպես երկու տարբեր մշակութային համակարգեր և քաղաքակրթություն ստեղծած ժողովուրդներ, ինչպես երկու տարբեր բայց միասնական ավանդականությանը տուրք տված ժողովուրդներ կարող են ունենալ նման եղբայրական հարաբերություններ: Ես այդ հարաբերությունները անվանում եմ եղբայրական, որի ողջ պոտենցիալը ցավալիորեն չի օգտագործվել և չի օգտագործվում: Հետևաբար, մեր՝ գիտնականների, երկու պետությունների մշակույթների, լեզուների, գրականության, պատմության և բոլոր քաղաքակրթական այն առանձնահատկությունների խնդիրներով զբաղվողներիս առաջնահերթ գործը մեր պետությունների համատեղ անվտանգային համակարգի ապահովումն է: Պետք է ստեղծենք այն մշակութային, գիտական և մարդկային միջավայրը, որտեղ այդ հարաբերու-

թյունները պետք է խնամվեն, պետք է զարգանան և ի վերջո հանգեցնեն, ըստ իս, ռազմավարական դաշինքի կնքմանը: Այո՛, մենք ունենք դրա անհրաժեշտությունը, քանզի դա է մեզ պարտադրում այս տարածաշրջանում առկա մարտահրավերների հսկայական բույլը. սկսած ահաբեկչական խմբավորումների ներկայությունից, որոնք անմիջականորեն հարձակում գործեցին Հայաստանի և Արցախի վրա և փորձում են հարձակումներ գործել նաև Իրանի վրա, թեև ոչ ուղղակիորեն, սակայն Իրանի շահերի դեմ Մերձավոր Արևելքով մեկ: Մեր տարածաշրջանում կան ծավալապաշտությունը և ռասիզմը իրենց համար հիմնական ուղենիշ դարձրած պետական կազմավորումներ և հենց մենք ենք այս տարածաշրջանի հնագույն քաղաքակրթություններ ունեցող պետությունները, որ պետք է հաղթահարենք այս մարտահրավերները համատեղ: Ուստի, օգտվելով առիթից, ուզում եմ կրկին շնորհավորել բոլորիս, քանզի մեզ պատիվ է վիճակվել տեսնելու հայ-իրանական հարաբերությունների այս երեսունամյակը, որը պետք է խնամենք մեր ունեցած միջոցներով: